Legyél Te is természetbúvár!

Természetismereti vetélkedő
5-8. osztályos tanulóknak

1. forduló

A vizes élőhelyek fogalma, jellemzői, természetvédelmi kérdések
Egy kiválasztott vizes élőhely bemutatása

Csapatnév:

Beküldési határidő: 2021. március 19.

Figyelem! A feladatlapokat kézzel kérjük kitölteni, és szkennelés után **digitálisan visszaküldeni** az alábbi email címre: **BocsoA@bnpi.hu**

1. feladat: Mocsarak és lápok 7 pont

A vizes élőhelyek (mint nevük is mutatja) egyfajta átmenetet képeznek a szárazföldi és a vízi élőhelyek között. Számtalan típusuk létezik, egy azonban közös bennük: legalább az év egy bizonyos részében víz borítja őket, amely jelentősen meghatározza természeti képüket és élővilágukat. Legismertebb hazai képviselőik a mocsarak és a lápok. Mi jellemző ezekre az élőhelyekre? Egészítsétek ki a táblázatot (szürke mezők)!

Mocsár		**Láp**
Időszakos, nyár derekára sokszor kiszárad.	**Vízborítás**	Állandó.
A talaj időszakosan kiszárad.	**A talaj jellemzői**	A talaj állandóan vízzel telített.
Az elhalt növényi részek lebomlanak.	**Mi történik az elhalt növényi maradványokkal?**	Az elhalt növényi részek nem bomlanak le.
Nincs.	**Tőzegképződés**	Van.
Viszonylag gyakori.	**Előfordulása Magyarországon**	Ritka
Kevésbé veszélyeztetett, jól regenerálódó élőhelyek.	**Sérülékenység**	Igen sérülékeny, veszélyeztetett élőhelyek.
Többségük nem védett.	**Védettség**	Valamennyi védett.

2. feladat: A vizes élőhelyek védelme 11 pont

2021-ben ünnepelik a vizes élőhelyek védelméről szóló nemzetközi természetvédelmi egyezmény 50. születésnapját. Vajon mit akarnak üzenni az alábbi animáció készítői? Fogalmazzátok meg röviden az alábbi szavak felhasználásával: *természeti értékek, élőhely, fennmaradás, elválaszthatatlan, víz, biológiai sokféleség*

Az animációt megtaláljátok itt:
https://drive.google.com/file/d/1L9t5jCRFQtHKCY3T4wbTHdvz3WkBsm5d/view?usp=sharing

A vizes élőhelyek fennmaradásához szükséges a víz jelenléte. A természeti értékek és a biológiai sokféleség megőrzése elválaszthatatlan az élővilág védelmétől.

Milyen hatással van az éghajlatváltozás ezekre az élőhelyekre? Miért?

A felmelegedés miatt az éghajlat szárazabbá és szélsőségesebbé válik. A kevesebb csapadék miatt a vízutánpótlás elmaradhat, a vizes élőhely életciklusa megváltozik. Az éghajlatváltozás miatt az élőhel kiszáradása hamarabb következhet be.

3. feladat: A kisvizek védelmének szempontjai 12 pont

Egészítsétek ki a szöveget a hiányzó szavakkal!

A pocsolyáktól a tavakig és mocsarakig sokféle állóvíz létezik. Közös bennük, hogy egyik sem szereti, ha lecsapolják, ha szennyezik, vagy ha lebetonozzák vagy körbeépítik. Sajnos ezeken kívül is gyakran érik őket olyan hatások, amelyek élőviláguk elszegényedését okozzák.

A vizes élőhelyek természetes úton történő keletkezése lassú folyamatok eredménye, melyek érvényesülését napjainkban sok tényező korlátozza. Megszűnésük ugyanakkor folyamatos, kisebb részben a természetes feltöltődés, döntően az emberi tevékenységek következményeként. A vízhez kötődő élővilág megőrzése egyre inkább megkívánja, hogy mesterségesen beavatkozzunk a vizes élőhelyek hálózatának fennmaradásához. Ez a beárnyékoló fásszárú növényzet eltávolításától a meder részleges kotrásáig, mélyítéséig, illetve a víz visszatartásáig többféle módszerrel biztosítható. Kerti tavak létesítésével is növelhetjük a vizes élőhelyek számát, de tudnunk kell, hogy igazán értékes életközösség csak akkor alakul ki, ha nem teszünk bele halakat.

A természetes halfaunával nem rendelkező állóvizekben halak telepítése nem kívánatos, mind a gerinctelen fauna, mind a kétéltűek életlehetőségeinek megőrzése miatt. Halas vizekben fontos, hogy megmaradjanak sekélyebb, gazdag növényzetű öblök, partrészek, amelyek bizonyos mértékben menedéket jelentenek a halakkal szemben a jelenlétükre érzékeny állatfajoknak. Az idegenhonos, különösen az inváziós halfajok, rákfajok telepítése természetes vizekbe ma már nem elfogadható, de olyan mesterséges vizekbe (például víztározókba) sem, ahonnan azok kijuthatnak.

A kis erdei tavakat, lápokat a korábbi sokszorosára nőtt létszámú nagyvad olyan mértékben károsíthatja, ami az élőhely jellegét is megszünteti. Ilyen esetekben az élőhely bekerítése válhat szükségessé.

Beírandó szavak: *elszegényedését, értékes, fásszárú, feltöltődés, inváziós, kétéltűek, lassú, lebetonozzák, menedéket, mesterségesen, nagyvad, sekélyebb*

4. feladat: Vizes élőhelyek Magyarországon 14 pont

A magyar nyelvben számos kifejezést találunk a vizenyős területekre. Az általánosan elterjedt „mocsár” és „láp” szavak mellett szép számmal vannak tájegységre jellemző elnevezések is. Ezek legtöbbje mára feledésbe merült, azonban néhányat földrajzi névként ma is őriz az emlékezet. Ezeket mutatja be a feladat. Párosítsátok a névhez a megfelelő leírást, azaz írjátok a betűjelét az üres négyzetbe.

1	berek	A
2	fertő	G
3	hany	E
4	őrjeg	D
5	sárrét	C
6	szék	B
7	turján	F

A) A Balaton déli partján kialakult, a tótól elzáródott, lassan feltöltődő, mocsaras öblök népi neve. Legismertebb képviselője az a terület, ahol Fekete István *Tüskevár* című regénye játszódik.

B) Az Alföldre jellemző, főleg a Felső-Kiskunságban előforduló szikes tavak és mocsarak gyűjtőneve. Közéjük tartozik a Fülöpszállás határában található, nemzetközi jelentőségű vizes élőhely.

C) A Kőrösök vidékének ma is használt elnevezése, mely a lecsapolások előtt kiterjedt, mocsaras-ingoványos terület volt.

D) A Duna egykori hullámterén kialakult lápvidék. Legszebb része a Kalocsa közelében található Vörös-mocsár.

E) Ősi, finnugor eredetű szavunk, mely mocsaras, lápos területet jelent. Földrajzi névként még ma is felbukkan az ország nyugati felén, többek közt „Hanság” formájában.

F) Az Ócsa környéki vizenyős területek elnevezése, melyek az Ős-Duna elmocsarasodott medermaradványait őrzik.

G) Eredeti jelentése szerint: mocsaras, sáros, bűzlő pocsolya. Legnyugatibb tavunk viseli ezt a nevet.

Keressétek meg a fenti földrajzi neveket a térképen, és írjátok a számot a megfelelő helyre!

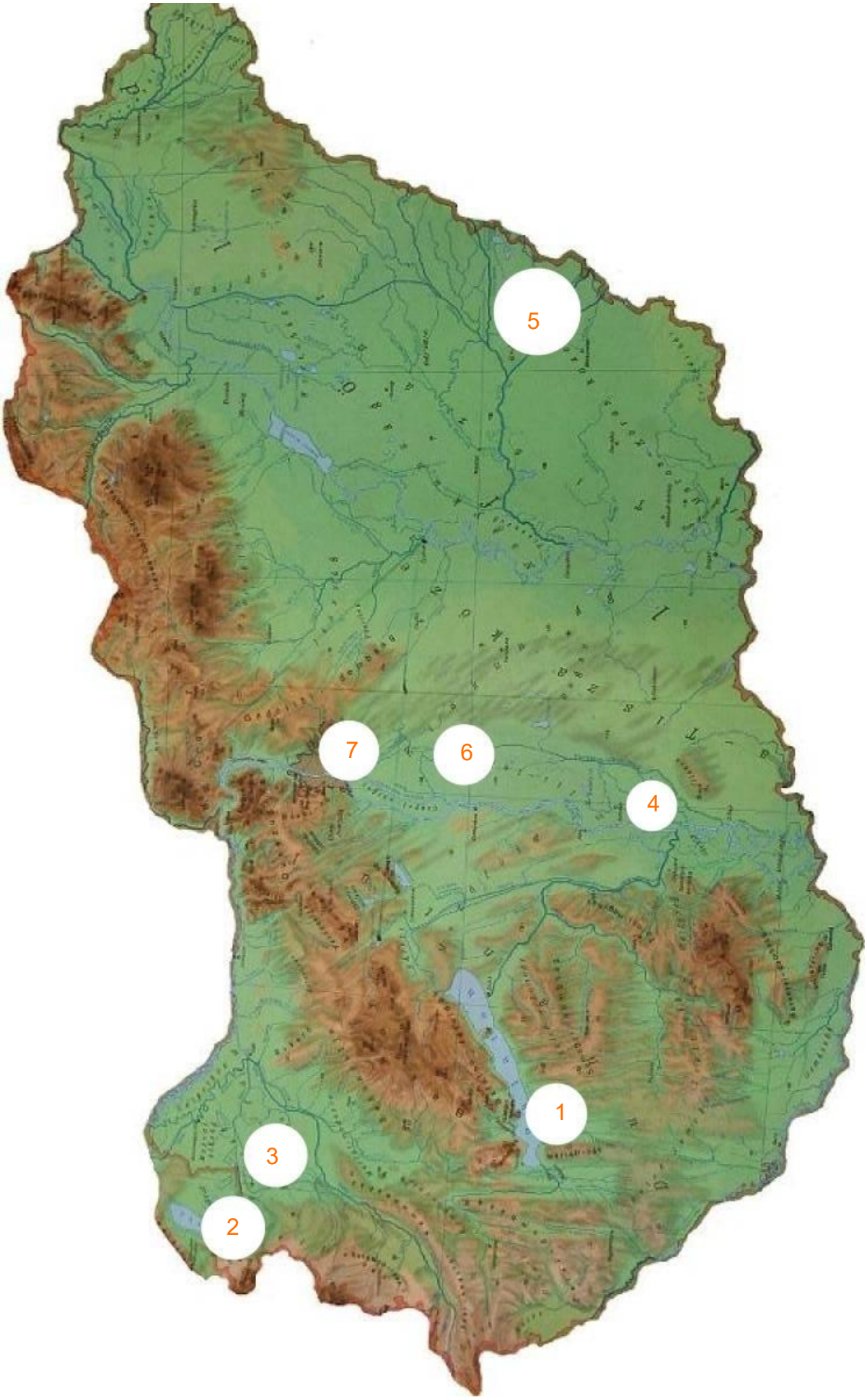

5. feladat: Vizes élőhelyek a nagyvilágban 6 pont

A képek és a hozzájuk tartozó leírás segítségével fejtsétek meg, hogy melyik földrészen járhatunk! Az amerikai kontinensnél pontosan nevezzétek meg, hogy melyik részéről van szó (észak, közép vagy dél…)!

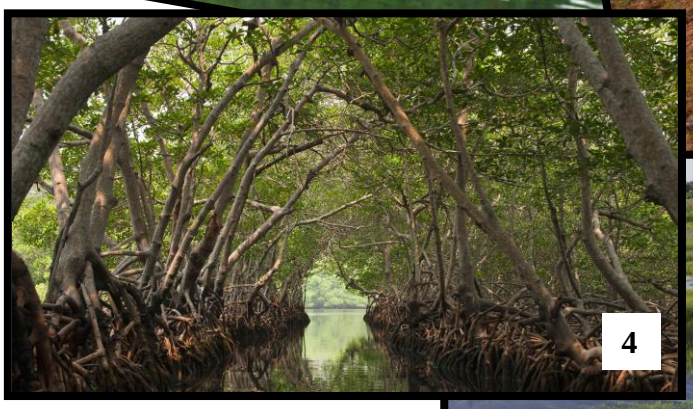

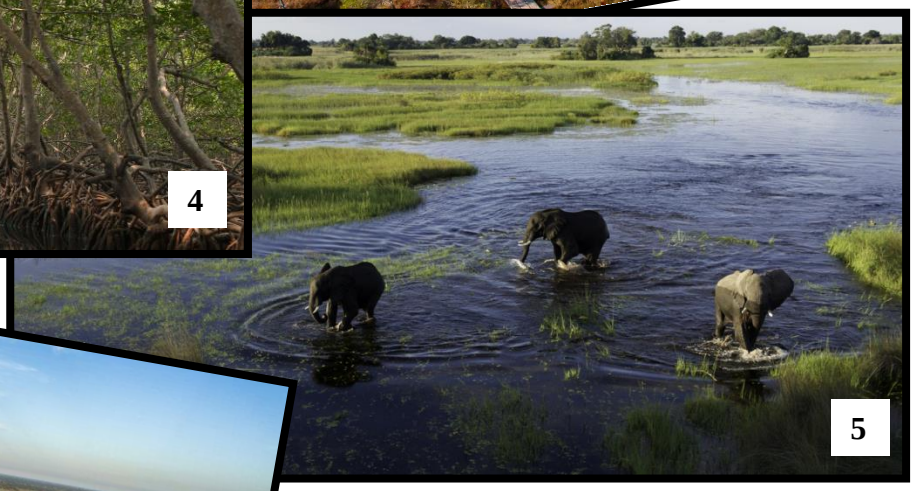

1) Ez a furcsa névre hallgató terület egy olyan nemzeti parkban található, mely a világörökség része. A helyi őslakók, az aboriginek „billabong”-nak, azaz holtágnak nevezik ezt a vizes élőhelyet – annak ellenére, hogy a nyár folyamán gyakran teljesen kiszárad.

Földrész: Ausztrália

2) Ez a vizes élőhely a Nagy Tavak vidékén található, az ország legrégebben létrehozott ún. tartományi parkja (provincial park). A védett terület az itteni indián őslakosokról, az algonkinokról kapta nevét.

Földrész: Észak-Amerika

3) Ez a lápvidék sok más társához hasonlóan az eljegesedést követő melegebb periódus során alakult ki. Az értékes vizes élőhelyet őrző nemzeti park a főváros közelében, Rigától nyugatra található.

Földrész: Európa

4) Ez az élőhelytípus egykor a trópusi/szubtrópusi tengerpartok árapály-zónájában mindenütt jellemző volt. A képen látható nemzetközi jelentőségű vizes élőhely a Bengáli-öböl partján található. A mocsárerdőt egy jól körülhatárolható életmódot folytató fásszárú növénycsoport, a mangróvék egyedei alkotják, melyek kiválóan alkalmazkodtak a magas sótartalomhoz és a sűrűn ingadozó vízborításhoz.

Földrész: Ázsia

5) Ez a vizes élőhely tkp. egy kiterjedt deltatorkolat, amely azonban nem a tengerbe, hanem egy sivatagban kialakult lefolyástalan medencébe vezeti névadójának, az Okavango folyónak vizét. A hatalmas mocsárvidéken az esős évszakot követő áradások biztosítják a vízutánpótlást.

Földrész: Afrika

6) Földünk legkiterjedtebb trópusi vizes élőhelye 3 ország területét is érinti. Neve portugál eredetű, árteret vagy mocsaras vidéket jelent. Több nemzeti park és természeti rezervátum szolgálja e különleges élőhely védelmét.

Földrész: Dél-Amerika

TEREPI FELADAT: Egy szabadon választott vizes élőhely bemutatása
A vetélkedő szerves részét képezik a különböző terepi feladatok. Elsőként arra kérünk benneteket, hogy válasszatok ki egy lakóhelyetekhez közeli vizes élőhelyet: kis tavacskát, mocsárfoltot, nagyobb erdei vízállást, amelynek életét a következő hónapokban is nyomon tudjátok követni (tehát remélhetőleg tavasz végéig nem szárad ki).

Mutassátok be nekünk a kiválasztott élőhelyet: hol található, mit tudtok róla, mekkora kiterjedésű, védett-e, milyen élőlények fordulnak elő, miért éppen ezt a területet választottátok, személyes élmények a területtel kapcsolatban stb. Térjetek ki arra is, hogy szerintetek mennyire értékes, természetes az élőhely.

A természetesség értékelő adatlapot letölthetitek innen:
https://www.novenyzetiterkep.hu/sites/novenyzetiterkep.hu/files/termeszetesseg_mero_feladatlap_szines.pdf
VAGY innen:
https://drive.google.com/file/d/1XqmRGDpkd9RvNJk0q9UdawmSPrNLuFSC/view?usp=sharing

Vizsgáljátok meg, hogy az adatlap „Mocsarak és vízfelületek”-re vonatkozó állításai közül melyek teljesülnek a vizsgált területen. A használati útmutatót a PDF legelső oldalán találjátok.

Figyelem! Az élővilágról most még nem kell részletesen beszámolnotok, hiszen ilyenkor nehéz állatokat megfigyelni a területen. Erre majd a későbbi fordulókban kerül sor!

<u>Tehát amit várunk Tőletek:</u>

- a kitöltött **természetességi értékelési adatlap** szkennelt változata,
- **fotódokumentáció** a „terepbejárásról” (5 kép),
- kézzel írt **fogalmazás a területről**, legfeljebb két A4-es oldal terjedelemben, szkennelve

Élményekben gazdag vizsgálódást kívánunk!